

Allmänhetens synpunkter på skattesystemet, skattefusket och myndigheternas kontroll

Resultat från en riksomfattande undersökning oktober-november 2002

RSV Rapport 2003:2

Förord

Riksskatteverket (RSV) genomför regelbundet stora attitydundersökningar riktade till allmänheten och företagen. I denna rapport redovisas resultaten från den del av 2002 års undersökning som handlar om allmänhetens inställning till skattesystemet, skattefusk och myndigheternas service respektive kontroll.

Denna undersökning har flera syften, bl.a.

- att ge underlag för en bedömning av hur inställningen till skattesystemet och skattemyndigheterna har utvecklats,
- att ge underlag för en bedömning av hur allmänheten ser på skattemyndigheternas service samt olika former av fusk och kontrollens effekter,
- att ge underlag för jämförelser mellan myndigheterna och anvisning om vad i deras arbete som kan behöva förbättras.

2002 års undersökning redovisas även i RSV:s rapport 2003:1, "Allmänhetens synpunkter på skattemyndigheternas sätt att arbeta", samt avseende attityder till kronofogdemyndigheterna i RSV:s rapport 2003:3, "Gäldenärers, ingivares och allmänhetens inställning till kronofogdemyndigheten".

Den statistiska delen av undersökningen, postal enkät samt telefonintervjuer, genomfördes under oktober - november 2002 av Kinnmark Research AB och NFO Infratest AB. Denna rapport har framtagits av Mikael Pyka vid Riksskatteverkets utvärderingsenhet.

Resultaten från undersökningen bör beaktas i planering och genomförande av verksamheten.

Solna i april 2003

Mats Sjöstrand

Innehåll

Sammanfattning	5
1 Undersökningens syfte och genomförande	9
1.1 Undersökningens syfte m.m.	9
1.2 Om de statistiska undersökningarna	9
1.2.1 Datainsamlingsmetod	9
1.2.2 Svarsfrekvens	9
1.2.3 De svarandes sammansättning	10
1.2.4 Redovisning i tabeller	11
1.2.5 Enkätformulärets konstruktion	11
1.2.6 Tillförlitligheten i undersökningsresultaten.....	11
1.2.7 Riksenkätens innehåll och struktur	12
2 Allmänhetens övergripande attityder 2002.....	13
3 Inställningen till skattesystemet respektive SKM	15
3.1 Intresset för skattefrågor och inställningen till skattesystemet.....	15
3.2 Inställningen till skattesystemet.....	15
3.3 Inställningen till SKM.....	16
4 Om skattemyndigheternas broschyrer och blanketter.....	19
4.1 Inledning	19
4.2 Broschyrer och blanketter kommer ofta i god tid.....	19
4.3 Det är lätt att få tag på de broschyrer och blanketter man behöver	20
4.4 Skattemyndighetens broschyrer innehåller den information som man behöver.....	21
4.5 Är skattemyndighetens broschyrer och blanketter begripliga?.....	22
4.6 Attityden till broschyrer och blanketter totalt sett	23
5 Om förutsättningar att göra rätt för sig.....	25
5.1 Inledning	25
5.2 Få instämmer i att skattsystemet är enkelt	25
5.3 Attityden till skattekontot.....	26
5.4 Lätt att deklarerat	26
5.5 RSV:s hemsida "www.rsv.se"	27
5.6 Skattemyndighetens servicetelefon	28
5.7 Att få hjälp av skattemyndighetens personal.....	28

5.8	Sammanfattande omdöme om möjligheten att göra rätt för sig	29
6	Om ärlighet och fusk	31
6.1	Inledning	31
6.2	Orsaker till skattefusk	31
6.3	Ärlighet och fusk med skatt och folkbokföring	32
6.3.1	Viljan att betala skatt.....	32
6.3.2	Kunskapen om och acceptansen av andras skattefusk.....	33
6.3.3	Kunskapen om andras skattefusk	34
6.3.4	Attityden till svartarbete	35
6.3.5	Fusk med folkbokföring.....	37
6.4	Fusk som ett allvarligt samhällsproblem.....	38
7	Om skattekontrollen	39
7.1	Inledning	39
7.2	Skattemyndighetens bekämpning av skattefusk	40
7.3	Sammanfattande omdöme om skattekontrollen	42
8	Förtroendet för skattemyndigheten.....	45
8.1	Drygt hälften har förtroende för skattemyndigheten	45
	Tabell- och diagramförteckning	47
	Bilagor	
	1. Teknisk rapport	
	2. Frågeformulär	
	3. Grundtabeller	

Sammanfattning

Riksskatteverket (RSV) genomför regelbundet enkätundersökningar av allmänhetens attityder till skattesystemet och skattemyndigheten (SKM). I denna rapport redovisas en undersökning som utfördes i oktober – november 2002 i syfte att ge underlag för en bedömning av allmänhetens attityder till skattesystemet, skattekontroll och skattefusk.

Urvalet bestod av 3 000 personer från hela landet i åldrarna 18-74 år. Metoden för undersökningen var en postenkät med bortfallsuppföljning i form av telefonintervjuer. Vägd svarsfrekvens för undersökningen var 62 procent.

Förtroendet för SKM

Nästan hälften av allmänheten, 48 procent, har förtroende för SKM. Det är 10 procent fler än de som uppger sig ha förtroende för myndigheter i allmänhet. Förtroendet för SKM är i RSV:s undersökningar i stort sett oförändrat sedan 1998. Den attityd som har störst betydelse för förtroendet för SKM är attityden till kontrollen.

Skattesystemet

Allmänhetens attityd till skattesystemet är något förbättrad från tidigare undersökningar: det är 21 procent som tycker bra om systemet mot 17 procent vid 2001 års undersökning. Skillnaden är statistiskt säkerställd. Skattesystemet har i undersökningen störst stöd bland ungdomar mellan 18-24 år, respondenter boende i Göteborg och bland de högst utbildade. Men det är fortfarande över 40 procent som inte tycker om systemet. Sämst om skattesystemet tycker höginkomsttagare, privatanställda och respondenter boende i Stockholm

Broschyrer och blanketter

Attityden till broschyrer och blanketter totalt sett är stabil och förhållandevis god, det är endast 10 procent som inte tycker att dessa är bra. Resultatet överensstämmer med tidigare undersökningar. Medelinkomsttagare och högutbildade är mest positiva medan låginkomsttagarna är minst nöjda.

Lätt att göra rätt för sig

Fler än en tredjedel av allmänheten tycker att skattesystemet är svårt, och höginkomsttagarna och egenföretagarna tycker att det är svårast. En majoritet av allmänheten tycker däremot att det är lätt att deklarerat. Skattekontot, hemsidan och servicetelefonen får bra betyg, och attityderna för dessa kan, jämfört med föregående undersökning, beskrivas som bättre för skattekontot, oförändrat för hemsidan medan något sämre för servicetelefonen. En majoritet, 56 procent, av de som besökt skattemyndigheten tycker att det är enkelt att få hjälp av personalen, medan motsvarande siffra för de som haft telefonkontakt är 42 procent.

Fusk

Drygt tre fjärdedelar av allmänheten instämmer i att de är beredda att betala sin skatt, så länge alla eller nästan alla gör det. Detta överensstämmer med tidigare undersökningsresultat. Men endast 22 procent uppger att alla eller nästan alla i Sverige verkligen betalar den skatt de ska, vilket är en liten minskning jämfört med föregående undersökning.

Det är låg tolerans för att andra skattefuskar om de har möjlighet till det, med endast små skillnader mellan de olika grupper. Även detta resultat överensstämmer med tidigare undersökningar. RSV har tidigare uppmärksammat att attityden till skattefusk hos respondenter mellan 18-24 år blev mer tolerant i 2001 års undersökning. Detta har emellertid svängt tillbaka i årets undersökning, där denna grupps attityd är jämförbar med genomsnittets.

För andra gången sedan 2001 ställer RSV frågan: Varför finns skattefusk? De svarande har fått ta ställning till tio påstådda orsaker, och främst rangordnas att skatterna är för höga, att personer i framträdande ställning bryter mot samhällets normer respektive att solidariteten med samhället är låg.

En femtedel av allmänheten uppger att de känner personligen någon som skattefuskar. Av dessa är män, hög- och medelinkomsttagare och egenföretagare överrepresenterade.

RSV har tidigare ställt frågan om eget svart arbete. I denna undersökning ändrades formuleringen till att gälla om man känner någon som har arbetat svart under det senaste året. Det är något över en tredjedel som uppger detta. Här utmärker sig främst respondenter

mellan 18-24 år, där hela 61 procent uppger att de känner någon som har arbetat svart under det senaste året.

I likhet med 2001 års undersökning uppfattar majoriteten att omfattningen av fusk totalt sett är ett allvarligt samhällsproblem, äldre respondenter i större utsträckning än yngre.

Kontroll

Frågorna om skattemyndighetens kontroll präglas av högt svarsbortfall, vilket förmodligen beror på dess abstrakta karaktär: det är förmodligen inte så många som har kunskap om strukturen och omfattningen av skattekontrollen.

Det är något fler i årets undersökning, 34 procent, som anser att skattemyndigheten ställer tillräckligt med frågor till de som har deklarerat för att kunna utöva effektiv kontroll. Men svarsbortfallet är fortfarande högt, 43 procent.

Men allmänheten tycker fortfarande inte att skattemyndigheten är bra på att bekämpa skattefusk, endast 12 procent instämmer i ett sådant påstående.

Slutligen är det 24 procent som tycker att skattekontrollen totalt sett fungerar bra. Men det är svårt att dra några slutsatser även av detta resultat, då svarsbortfallet är hela 40 procent.

1 Undersökningens syfte och genomförande

1.1 Undersökningens syfte m.m.

Riksskatteverket (RSV) genomför attitydundersökningar, vartannat år till allmänheten och vartannat år till företagen. Undersökningarnas syfte är att ge underlag för:

- en bedömning av hur inställningen till skattesystemet och skattemyndigheterna (SKM) utvecklas,
- en bedömning av hur allmänheten ser på SKM:s service, olika former av skattefusk och kontrollens effekter,
- jämförelser mellan myndigheterna och anvisning om vad i deras arbete som kan behöva förbättras.

Undersökningarna är uppdelade i två enkäter: *riksenkäten*, som är inriktad på attityder till skattesystemet, skattefusk och skattekontroll, samt *regionenkäten*, som är inriktad på attityder till de regionala SKM:s sätt att sköta sitt arbete.

Urvalet för undersökningen som redovisas i denna rapport, riksenkäten, är 3 000 personer i åldersintervallet 18-74 år, bosatta i hela riket.

1.2 Om de statistiska undersökningarna

1.2.1 Datainsamlingsmetod

Datainsamling har skett genom postal enkät med två påminnelser. Enkäten har kompletterats med telefonintervjuer med personer som inte deltagit i den postala delen av respektive undersökning. RSV har i samarbete med Kinnmark Information AB och NFO Infratest AB utarbetat fältplan och undersökningsmaterial. Fältarbetet pågick under det sista kvartalet 2002.

1.2.2 Svarsfrekvens

Den beräknade vägda svarsfrekvensen uppgår i undersökningen till 62 procent. Det är 52 procent som har besvarat själva postenkäten.

Telefonurvalet bedöms vara representativt för de som inte har besvarat enkäten.

Vägningen innebär att svaren i postenkäterna vägs upp så att varje region får motsvara sin andel av befolkningen i hela riket. Telefonintervjuerna vägs också på detta sätt men har även vägts upp för att representera det totala telefonurvalet. Metoden för vägning av svarsfrekvens och analys av bortfall finns utförligare beskrivet i NFO Infratests tekniska rapport som bilageras denna redovisning.

Fältarbete riksenkäten 2002

	Antal
Bruttourval	3 000
Inskickade ifyllda enkäter	1 528
Postalt bortfall	1 472
Telefonurval	902
Genomförda telefonintervjuer	200
Bortfall telefon	702
Totalt antal intervjuer	1 728
Vägt antal svar	1 854
Vägd svarsfrekvens	62%

1.2.3 De svarandes sammansättning

Enkäten inleds med ett antal bakgrundsfrågor och i tabellen nedan redogörs för de svarandes sammansättning efter de olika frågorna.

1. Tabell De svarandes sammansättning efter olika bakgrundsvariabler, procent, ovägt

Kön		Sysselsättning		Boendeort		Månadsinkomst, Kkr	
Man	48	Off. anst.	26	Storstad	26	< 10	20
Kvinna	52	Priv. anst.	32	Tätort	48	10 - 20	46
		Egenföretagare	8	Landsbygd	24	20 - 30	23
		Annat	32			> 30	9
Åldersgrupp				Utbildning			
18 - 24 år	10			Grundskola	28		
25 - 34 år	17	Boendeform		Gymnasium	35		
35 - 44 år	18	Villa	55	Eftergymn. utb. < 3år	15		
45 - 54 år	19	Bostadsrätt	15	Eftergymn. utb. > 3år	21		
55 - 64 år	21	Hyresrätt	25				
65 - 74 år	15	Annat	5				

Riksenkäten 2002

1.2.4 Redovisning i tabeller

I tabellerna redovisas de resultat som är signifikant högre än genomsnittresultatet för alla svarande med tecknet ”+” bakom resultatet. På motsvarande sätt redovisas resultat som är signifikant lägre än genomsnittresultatet för alla svarande med tecknet ”-” bakom resultatet. Med statistiskt säkerställda avvikelser avses här att sannolikheten är 95 procent att avvikelserna inte beror på slumpen. Statistisk säkerställdhet är beroende av dels avvikelsernas storlek och hur många som svarat på en viss fråga. Om basen för ett visst resultat understiger 100 personer, vilket innebär en ökad osäkerhet, redovisas detta med asterisk (*).

1.2.5 Enkätformulärets konstruktion

De svarande har fått ta ställning till olika delpåståenden i block som efterföljs av ett sammanfattande påstående. Svaren redovisas i en femgradig skala, där 1 betyder ”Instämmer inte alls” och 5 betyder ”Instämmer”. Dessutom finns alternativet ”Ingen uppfattning”.

1.2.6 Tillförlitligheten i undersökningresultaten

I en urvalsundersökning som denna kan följande fel förekomma:

- *Urvalsfel*: Slumpmässiga fel som uppkommer beroende på att undersökningen endast omfattar ett urval av målgruppen. Detta tas hänsyn till genom att redovisa om ett resultat är statistiskt säkerställt, dvs. signifikant,
- *Icke-urvalsfel*, som i sin tur består av
 - Täckningsfel*: det använda registret innehåller antingen inte alla som vi vill undersöka eller sådana som vi inte vill undersöka,
 - Bortfall*: en del vill inte eller kan inte svara på hela eller delar av enkäten,
 - Mätfel*: enkätens frågor mäter inte det vi avser att mäta,
 - Bearbetnings- och redovisningsfel*: fel vid datafångst, -behandling eller överföring av grunduppgifter till tabeller.

Genom att redovisa de olika resultatens signifikans kan man läsaren lätt göra sig en bild av eventuella *urvalsfel*. Då undersökningen baseras på tillgängliga befolkningsregister, som uppdateras ofta, är *täckningsfelet* sannolikt litet. Större är däremot *mätfelet* och *bortfallet*. Frågeformuläret

kan innehålla oklart formulerade frågor, eller den svarande kan avsiktligt eller oavsiktligt svara fel på en fråga. Enkätformulären ses över kontinuerligt. Det stora bortfallet, 48 procent, manar till stor försiktighet vid tolkning av undersökningsresultatet. Vi utgår självfallet från att bearbetnings- och redovisningsfelen är försumbara.

1.2.7 Riksenkätens innehåll och struktur

Blocken i enkäten behandlar:

- bakgrundsfrågor – om den som svarat på enkäten,
- allmänna frågor – om inställningen till skattsystemet och SKM,
- påståenden om broschyrer och blanketter,
- påståenden om förutsättningar för allmänheten att göra rätt för sig,
- påståenden om ärlighet och fusk med skatt respektive folkbokföring,
- påståenden om SKM:s kontroll,
- sammanfattande omdöme om SKM, uttryckt som förtroende för SKM
- frågor och påståenden om kronofogdemyndigheten.

Allmänhetens attityder till kronofogdemyndigheten redovisas i RSV Rapport 2003:3, *Gäldenärers, ingivares och allmänhetens inställning till kronofogdemyndigheten*.

2 Allmänhetens övergripande attityder 2002

Enkäten är uppbyggd av frågor kring sakområdena kontroll, ärlighet och fusk, lätt att göra rätt för sig, broschyrer och blanketter, med den avslutande frågan om respondenterna totalt sett har förtroende för SKM. Varje sakområde sammanfattas också med en "totalfråga".

I tabellen nedan är de sammanfattande påståendena rangordnade efter medelvärde. Vid en läsning av tabellen bör man emellertid hålla i minnet att medelvärdet är oberoende av svarsbortfallet – jämför därför även andelen "vet ej/ej svar".

2. Tabell Sammanfattande påståenden, rangordnade efter medelvärde, år 2002, procent

	Instämmer	Vet ej/ ej svar	Medel- värde
Totalt sett är omfattningen av fusk ett allvarligt samhällsproblem	59	16	4,0
Totalt sett är det lätt att göra rätt för sig	48	21	3,8
Totalt sett är skattemyndighetens broschyrer och blanketter bra	48	17	3,7
Totalt sett har jag förtroende för skattemyndigheten	48	11	3,6
Totalt sett fungerar kontrollen bra	24	40	3,2

Bas: Samtliga

Det finns endast små, och framförallt inga statistiskt säkerställda förändringar av de olika påståendenas medelvärden och instämmandegrader jämfört med föregående undersökning.¹ Fortfarande anser en majoritet av allmänheten att omfattningen av fusk är ett allvarligt samhällsproblem.

I följande avsnitt kommer vart och ett av de olika sakområdena att redovisas mer utförligt.

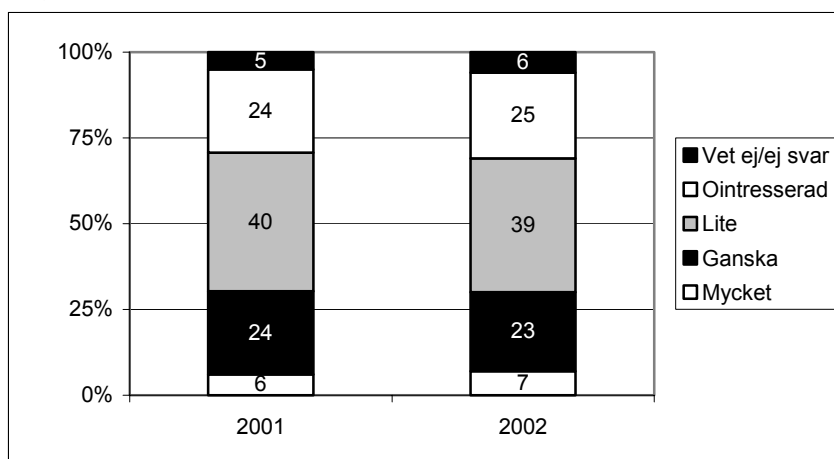
¹ I 1998 års undersökning var vissa sakområden annorlunda definierade.

3 Inställningen till skattesystemet respektive SKM

3.1 Intresset för skattefrågor och inställningen till skattesystemet

Intresset för skattefrågor är att anse som oförändrat jämfört med tidigare undersökning (diagram 3). Mer intresserade än genomsnittet är storstadsbor, män, pensionärer, egenföretagare, högutbildade och höginkomsttagare. Några av dessa variabler sammanfaller nog i vissa fall hos samma respondenter.

3. Diagram Fråga: Är du intresserad av skattefrågor i största allmänhet?, jämförelse mellan 2001 och 2002, procent

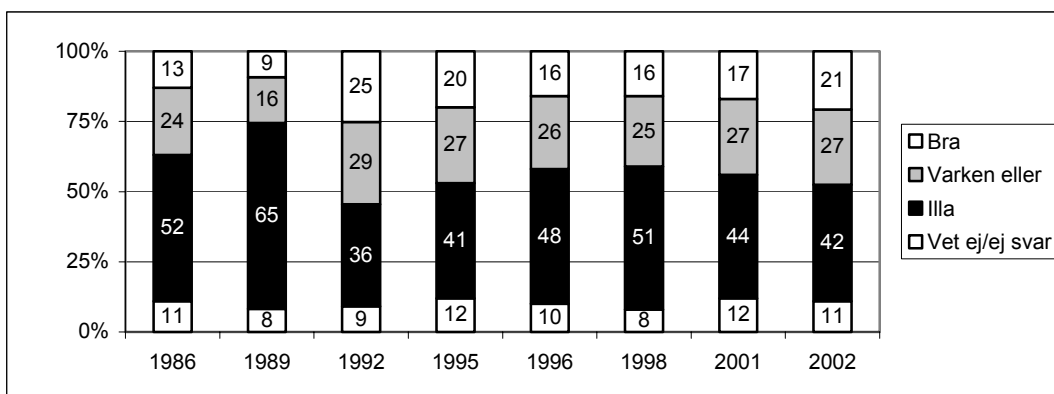

Bas: Samtliga

3.2 Inställningen till skattesystemet

Allmänhetens inställning till skattesystemet har undersökts av RSV sedan 1986, och man har kunnat se vissa intressanta förändringar. Före skattereformen 1990/91 var allmänheten inte nöjd, men efter reformen var det markant fler som i stort tyckte om skattesystemet, med en viss "avmattning" i slutet på 90-talet (tabell 4). Ökningen av antalet som tycker bra om skattesystemet i 2002 års undersökning, jämfört med 2001, är statistiskt säkerställd, men vad den beror på är inte uppenbart vid en ytlig analys.

4. Diagram Fråga: Vad tycker du i stort om skattesystemet, dvs. skatternas storlek och reglernas utformning? Jämförelse åren 1986-2002, procent

Bas: Samtliga

De grupper som är tycker bäst om skattesystemet är de yngsta respondenterna, respondenter boende i Göteborg och de högst utbildade (tabell 5). Sämst om skattesystemet tycker respondenter boende i Stockholm, höginkomsttagare och privatanställda, vilket överensstämmer med tidigare undersökningar.

5. Tabell Fråga: Vad tycker du i stort om skattesystemet, dvs. skatternas storlek och reglernas utformning? Jämförelse mellan grupper år 2002, procent

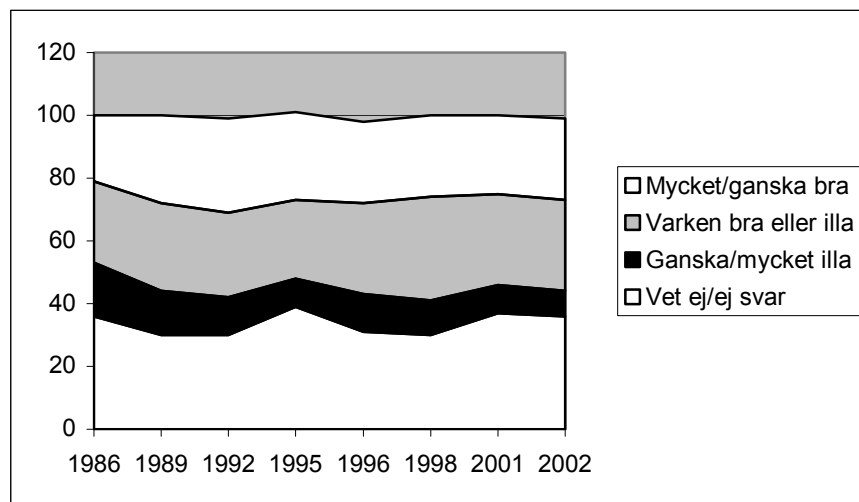
	Alla svarande	Ålder 18-24 år	Region Göteborg	Eftergym. utb. +3 år	Inkomst > 30 tkr	Region Stockholm	Privat-anställd
Bra (5+4)	21	29+	27+	26+	18	18	20
Varken eller (3)	27	19-	28	22-	18-	23	25
Illu (1+2)	42	42	36-	46	63+	48+	47+
Vet ej/ej svar	11	10	9	6-	2-	11	8-
Medelvärde	2,6	2,7	2,8+	2,7	2,3	2,5	2,6

Bas: Samtliga

3.3 Inställningen till SKM

Allmänhetens attityder till SKM är fortsatt stabila, och förhållandevis goda. De som tycker illa om SKM är en ganska liten grupp (diagram 6). Att diagrammet nedan överskrider 100 procent är en avrundningseffekt.

6. Diagram Fråga: Vad tycker du i stort om skattemyndigheterna, dvs. tjänstemännen vid dessa myndigheter och det sätt på vilket de utför sina arbetsuppgifter?, jämförelse år 1986-2002, procent

Bas: Samtliga

För en fördjupad analys av allmänhetens attityder till de regionala skattemyndigheternas arbete hänvisas till RSV Rapport 2003:1, *Allmänhetens synpunkter på skattemyndigheternas sätt att arbeta.*

4 Om skattemyndigheternas broschyrer och blanketter

4.1 Inledning

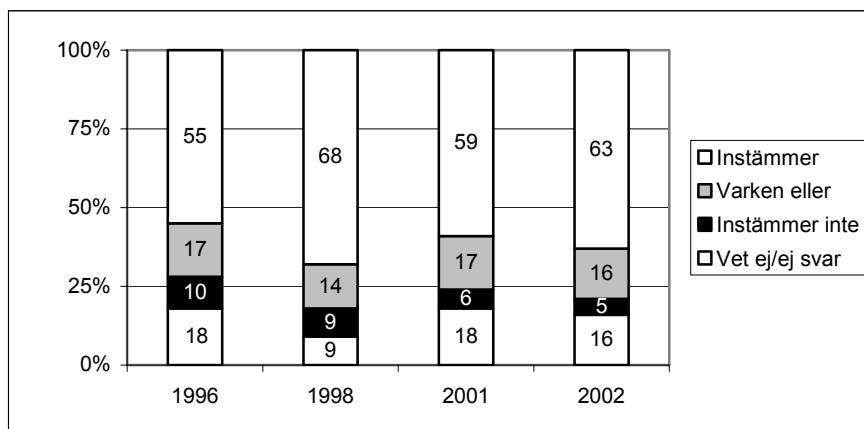
Broschyrer och blanketter är en viktig informationskanal för skattemyndigheten till medborgarna. I varje undersökning sedan 1996 undersöks därför attityden till denna service.

Ett återkommande svarsmönster i denna del är att hög- och medelinkomsttagare i större utsträckning instämmer i frågorna, medan låginkomsttagarna i lägre utsträckning instämmer. Den sistnämnda gruppen har ett avsevärt högre svarsbortfall än övriga inkomstgrupper.

4.2 Broschyrer och blanketter kommer ofta i god tid

Majoriteten av de tillfrågade anser att SKM skickar ut broschyrer och blanketter i god tid (diagram 7). Det är dessutom statistiskt säkerställt att fler instämmer i årets undersökning än 2001.

7. Diagram Skattemyndigheten skickar ut broschyrer och blanketter i god tid, jämförelse 1996, 1998, 2001 och 2002, procent

Bas: Samtliga

När man tittar närmare på om olika grupper tycker att broschyrer och blanketter kommer i god tid, finner man att låginkomsttagare i lägre utsträckning än genomsnittet instämmer i påståendet, och medelinkomsttagarna i högre utsträckning (diagram 8).

8. Diagram Skattemyndigheten skickar ut broschyrer och blanketter i god tid, jämförelse mellan olika grupper år 2002, procent

	Alla	Månadsinkomst	
		<10Kkr	20-30Kkr
Instämmer (5+4)	63	53-	70+
Varken eller (3)	16	14	17
Instämmer inte (2+1)	5	6	3
Vet ej/ej svar	16	27+	10-
Medelvärde	4,2	4,1	4,2

Bas: Samtliga

Jämför man dessa gruppers medelvärden är det i stort sett lika högt, vilket bl.a. beror på att låginkomsttagarna har ett mycket högre svarsbortfall, 27 procent. Ett antagande kan vara att låginkomsttagarna har mindre erfarenhet av denna service. Men det bör understrykas att de har högre internt svarsbortfall, dvs. högre andel "Vet ej/ej svar" än övriga inkomstgrupper, inte bara i frågor om broschyrer och blanketter utan i enkätfrågorna totalt.

4.3 Det är lätt att få tag på de broschyrer och blanketter man behöver

Resultatet på frågan om det är lätt att få tag på de broschyrer och blanketter man behöver, skiljer sig inte signifikant från föregående undersökning. Det är 53 procent av samtliga respondenter som instämmer, och endast 8 procent som inte instämmer.

Två tredjedelar av dem som varit i kontakt med SKM de senaste 12 månaderna, antingen genom personligt besök eller via hemsidan respektive servicetelefonen, instämmer i att broschyrer och blanketter är lätta att få tag i (tabell 9). De som varit i kontakt med SKM via e-post tycker i minst utsträckning att det är lätt att få tag på broschyrer och blanketter.

9. Tabell Jag har lätt att få tag i de broschyrer och blanketter jag behöver, jämförelse mellan olika grupper år 2002, procent

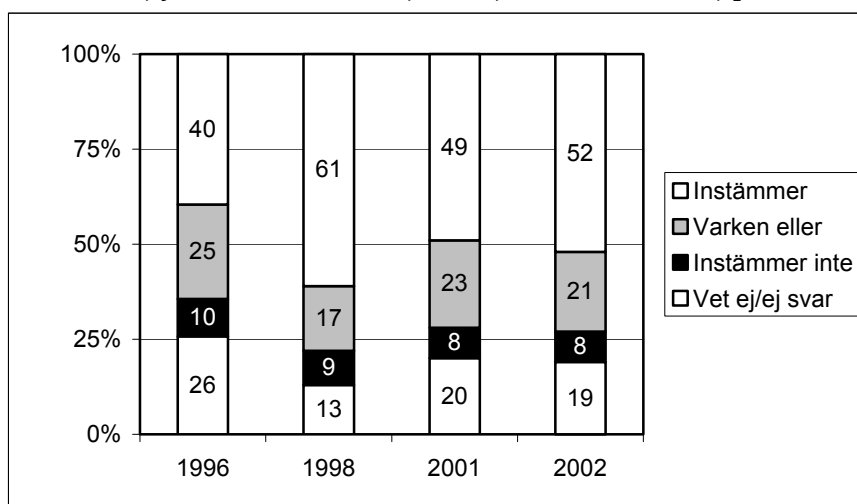
	Alla	Kontakt med SKM senaste 12 mån.			
		Personligt	Hemsida	Serv.tele	E-post
Instämmer (5+4)	53	68+	65+	66+	58
Varken eller (3)	16	14	17	15	14
Instämmer inte (2+1)	8	7	7	6	25+
Vet ej/ej svar	23	10-	10-	12-	3-
Medelvärde	4,0	4,2+	4,0	4,1	3,7

Bas: Samtliga

4.4 Skattemyndighetens broschyrer innehåller den information som man behöver

En viktig aspekt för att allmänheten ska kunna göra rätt för sig är att broschyrerna verkligen innehåller den information som efterfrågas. Attityden till informationsinnehållet ser ut att ha skiftat något mellan de senaste fyra undersökningarna, där årets resultat med 52 procent som instämmer i påståendet får anses vara ett "medelresultat" (diagram 10). Det är mindre än 10 procent som inte instämmer i påståendet, vilket kan tas som intäkt för att informationen i de flesta fall är tillräcklig.

10. Diagram Skattemyndighetens broschyrer innehåller den information jag behöver, jämförelse år 1996, 1998, 2001 och 2002, procent

Bas: Samtliga

Om vi tittar närmare på årets resultat finner vi att mest nöjda med informationsinnehållet är respondenter med den högsta utbildningen, medelinkomsttagarna och de privatanställda (tabell 11). Minst nöjda är höginkomsttagarna.

11. Tabell Skattemyndighetens broschyrer och blanketter innehåller den information jag behöver, jämförelse mellan olika grupper år 2002, procent

	Alla	Eftergym. utb. 3 + år	Anst. priv.	Månadsink. 20'-30 Kkr + 30 Kkr	
Instämmer (5+4)	52	57+	56+	60+	54
Varken eller (3)	21	22	20	20	23
Instämmer inte (2+1)	8	9	8	8	15+
Vet ej/ej svar	19	12-	16-	12-	8-
Medelvärde	3,8	3,8	3,8	3,9	3,6

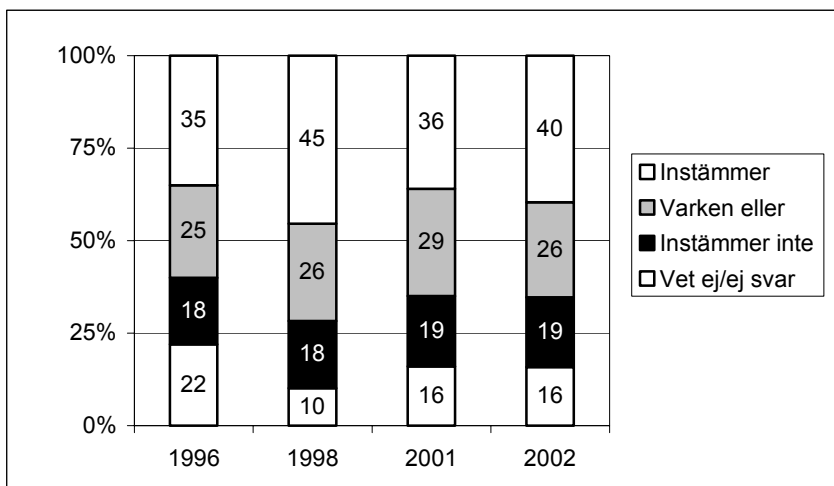
Bas: Samtliga

4.5 Är skattemyndighetens broschyrer och blanketter begripliga?

Det område som i tidigare undersökningar har fått sämst betyg, och som samtidigt i störst utsträckning har påverkat den samlade attityden till broschyrer och blanketter, är att SKM:s broschyrer och blanketter är begripliga. Detta mönster syns även i årets undersökning. I år är emellertid resultatet något bättre än tidigare.

Ökningen av andelen instämmande från 36 till 40 procent, respektive minskningen av andelen som svarat "varken eller" från 29 till 26 procent, är båda statistiskt säkerställda förändringar jämfört med undersökningen 2001 (diagram 12).

12. Diagram Skattemyndighetens broschyrer och blanketter är begripliga, jämförelse år 1996, 1998, 2001 och 2002, procent

Bas: Samtliga

Högutbildade samt medel- och höginkomsttagarna tycker i större utsträckning att trycksakerna är begripliga, medan låginkomsttagare, lågutbildade samt egenföretagare instämmer i lägre utsträckning (tabell 13).

13. Tabell Skattemyndighetens broschyrer och blanketter är begripliga, jämförelse mellan olika grupper år 2002, procent

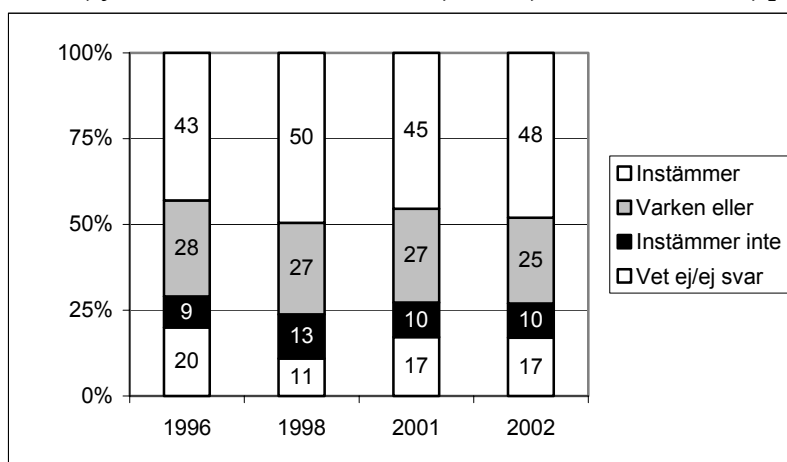
	Alla	Grund- skola	Eftergym. utb. 3 + år	Egen- företagare	Månadsinkomst		
					- 10 Kkr	20'-30 Kkr	+ 30 Kkr
Instämmer (5+4)	40	35-	50+	27-	31-	50+	49+
Varken eller (3)	26	25	25	33	23	26	26
Instämmer inte (2+1)	19	19	14-	29+	18	16	18
Vet ej/ej svar	16	20+	12-	11	28+	9-	8-
Medelvärde	3,4	3,4	3,6+	3,0-	3,3	3,5	3,5

Bas: Samtliga

4.6 Attityden till broschyrer och blanketter totalt sett

Attityderna till broschyrer och blanketter är tämligen stabila över åren, och det är endast tio procent som inte instämmer i att trycksakerna totalt sett är bra (diagram 14). Även om frågan har omformulerats två gånger under åren, så är förändringarna små och resultaten får anses jämförbara med varandra.²

14. Diagram Totalt sett är skattemyndighetens broschyrer och blanketter bra, jämförelse mellan år 1996, 1998, 2001 och 2002, procent

Bas: Samtliga

Svarsmönstret överensstämmer i stort med de flesta frågorna kring broschyrer och blanketter: medelinkomsttagare och högutbildade är mest positiva, medan låginkomsttagarna är minst nöjda (tabell 15). I tidigare undersökningar har egenföretagarna i lägre grad instämt i det

² 1996 löd påståendet: "På det hela taget är skatteförvaltningens broschyrer och rutiner bra". 1998 löd påståendet: "På det hela taget är skatteförvaltningens broschyrer och blanketter bra", och 2001: "Totalt sett är SKM:s broschyrer och blanketter bra".

sammanfattande påståendet. I årets undersökning gör de inte längre det, även om tendensen fortfarande är åt det mindre nöjda hållet.

15. Tabell Totalt sett är skattemyndighetens broschyrer och blanketter bra, jämförelse mellan olika grupper år 2002, procent

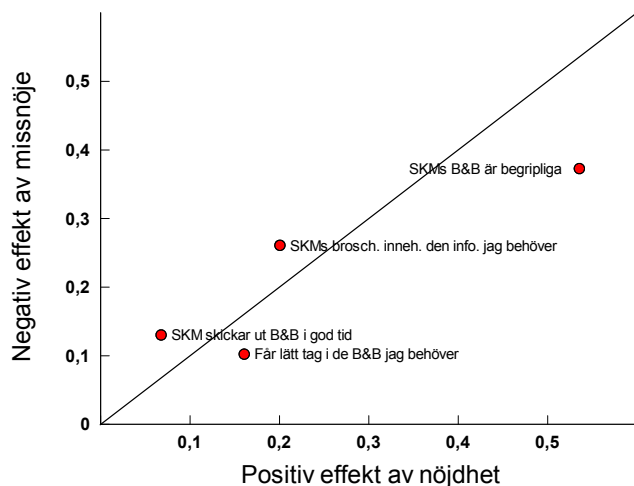
	Alla	Egen- företagare	Månadsinkomst		Eftergym. utb. 3+ år
			-10 Kkr	20'-30 Kkr	
Instämmer (5+4)	48	45	38-	58+	55+
Varken eller (3)	25	31	21	24	23
Instämmer inte (2+1)	10	13	11	8	10
Vet ej/ej svar	17	11	30+	10-	13-
Medelvärde	3,7	3,5	3,6	3,8	3,7

Bas: Samtliga

I regressionsdiagrammet nedan visas på den stående y-axeln i vilken utsträckning missnöje med en delaspekt, t.ex. broschyrer och blankettens begriplighet, också skapar missnöje med den övergripande frågan (Totalt sett är SKM:s broschyrer och blanketter bra). Den liggande x-axeln visar omvänt i vilken utsträckning nöjdhet med en delenskap också skapar nöjdhet med den övergripande frågan. För en mer utvecklad beskrivning av regressionsdiagrammens uppbyggnad, se NFO Infratests tekniska rapport som bilagerats denna redovisning.

Attityden till broschyrers och blankettens begriplighet är den faktor som har störst förklaringsvärde, både till varför man är missnöjd med broschyrer och blanketter, och varför man är nöjd med desamma. Det är också detta delområde som får sämst betyg av allmänheten. Detta resultat överensstämmer med erfarenheter från tidigare undersökningar.

16. Diagram Betydelse för bedömning av broschyrer och blanketter, år 2002

5 Om förutsättningar att göra rätt för sig

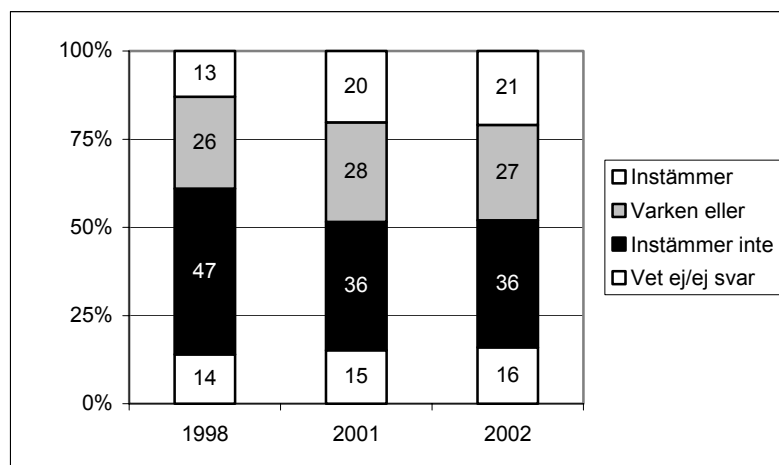
5.1 Inledning

I förra undersökningen tillfördes riksenkäten ett frågeblock med sju frågor kring förutsättningar att göra rätt för sig, med det sammanfattande påståendet ”totalt sett är det lätt att göra rätt för sig”. Detta block har bibehållits även i årets undersökning. Från ännu tidigare undersökningar kvarstår två påståenden: ”Vi har ett enkelt skattesystem” och ”Det är lätt att deklarerar”.

5.2 Få instämmer i att skattsystemet är enkelt

En förutsättning för att underlätta för medborgarna att göra rätt för sig är att vi har ett enkelt skattesystem. Det är emellertid endast 21 procent som instämmer i detta påstående (diagram 17), trots att omkring 80 procent av alla privatpersoner under 2002 använde sig av förenklad självdeklaration. Resultatet är jämförbart med föregående undersökning.

17. Diagram Vi har ett enkelt skattesystem, jämförelse mellan år 1998, 2001 och 2002, procent

Bas: Samtliga

Låginkomsttagare (10 – 20 Kkr) instämmer i störst utsträckning i påståendet, 24 procent (tabell 18). Men det är trots allt fler som inte instämmer i påståendet även i denna grupp. Egenföretagarna

instämmer i minst utsträckning, 8 procent. De olika gruppernas resultat överensstämmer i stort med föregående undersökning.

18. Tabell Vi har ett enkelt skattesystem, jämförelse mellan olika grupper, år 2002, procent

	Alla	Egen- företagare	Utbildning			Månadsinkomst			
			Grundskola	Eftergym. -3 år	3+ år	-10 Kkr	10'-20 Kkr	20'-30 Kkr	+30 Kkr
Instämmer (5+4)	21	8-	23	18	20	20	24+	18	13-
Varken eller (3)	27	29	28	25	27	24	28	27	25
Instämmer inte (2+1)	36	50+	25-	44+	44+	31-	31-	46+	57+
Vet ej/ej svar	16	12	24+	13	9-	25+	16	9-	5-
Medelvärde	2,7	2,3-	2,9+	2,5-	2,6	2,8	2,9+	2,5-	2,3-

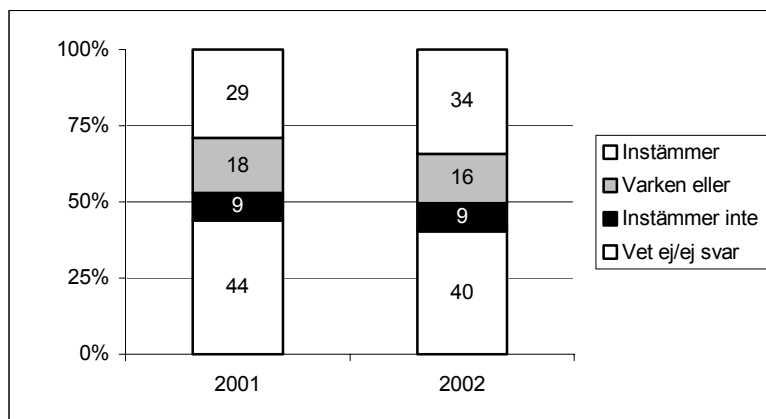
Bas: Samtliga

5.3 Attityden till skattekontot

Skattekontot infördes för löntagare 1999, och allmänhetens attityd till detta har undersökts en gång tidigare i RSV:s riksenkät 2001.

Det är fler i årets undersökning som instämmer i att skattekontot är bra, och det interna svarsbortfallet har minskat, även om det fortfarande är högt, 40 procent (diagram 19).

19. Diagram Systemet med skattekonto är bra, jämförelse år 2001 och år 2002, procent

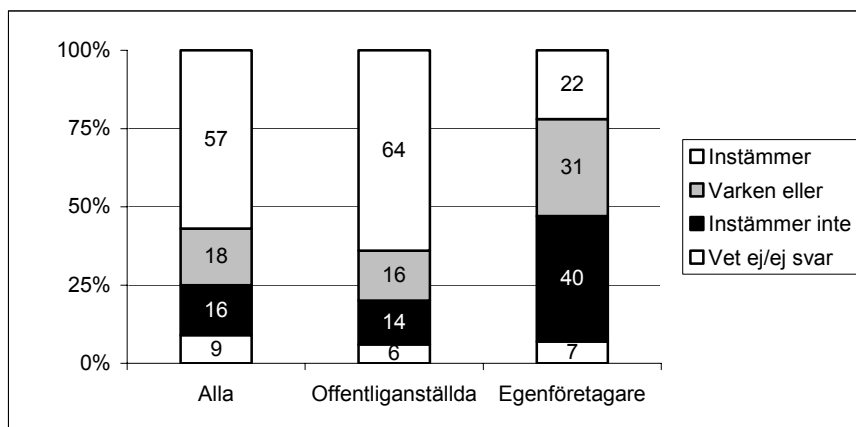
Bas: Samtliga

5.4 Lätt att deklarerera

En majoritet av allmänheten tycker att det är lätt att deklarerera, vilket förmodligen är den förenklade självdeklarationens förtjänst (diagram 20). Skillnaderna är stora mellan t.ex. offentliganställdas respektive

egenföretagarnas attityd, men resultatet överensstämmer i stort med tidigare undersökningar.

20. Diagram Det är lätt att deklarerar, jämförelse mellan olika grupper, år 2002, procent

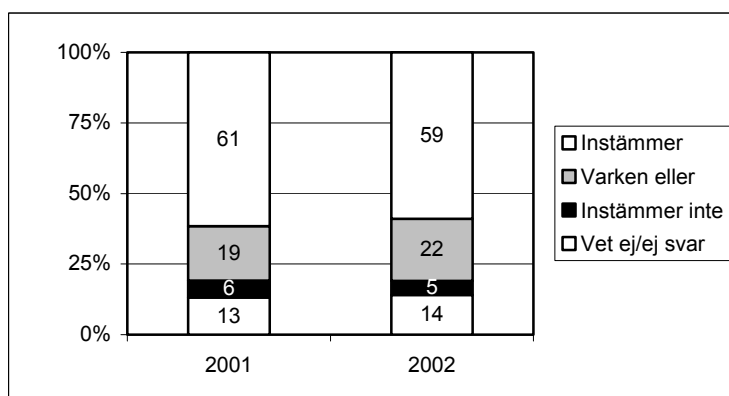

Bas: Samtliga

5.5 RSV:s hemsida "www.rsv.se"

Hemsidan får ett gott betyg av användarna. Det är 59 procent av användarna som tycker att den är bra, och endast 5 procent som uttryckligen tycker att den inte är bra (diagram 21). Resultatet är jämförbart med föregående undersökning.

21. Diagram RSV:s hemsida "www.rsv.se" är bra, jämförelse mellan år 2001 och 2002, procent

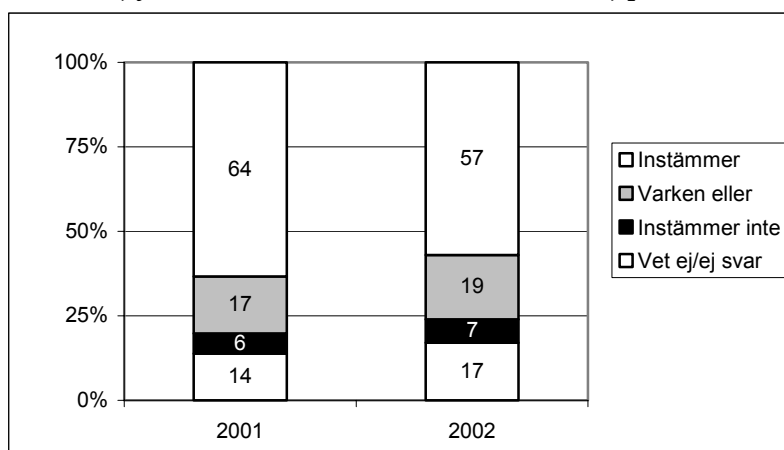

Bas: De som använt hemsidan de senaste 12 månaderna

5.6 Skattemyndighetens servicetelefon

Även en majoritet av användarna av servicetelefonen är nöjda, det är 57 procent som tycker att den är bra, och 7 procent som uttryckligen tycker att den inte är bra (diagram 22). Minskningen i instämmande jämfört med år 2001 är inte statistiskt säkerställd.

22. Diagram Skattemyndighetens servicetelefon ”020-567 000” är bra, jämförelse mellan år 2001 och 2002, procent

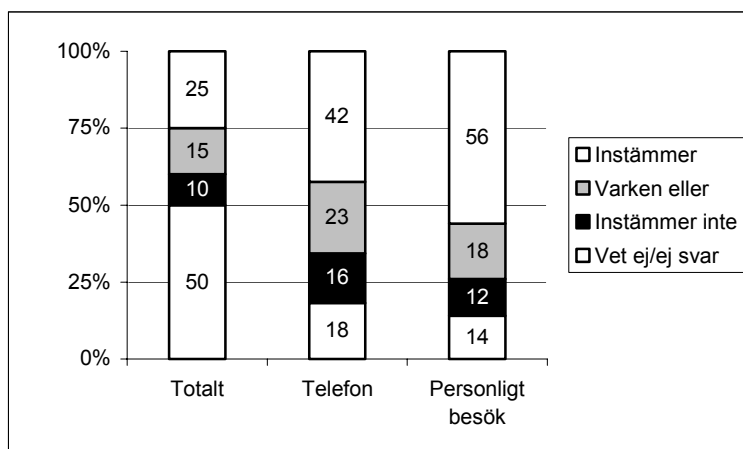
Bas. De som använt servicetelefonen de senaste 12 månaderna

5.7 Att få hjälp av skattemyndighetens personal

Alla interaktiva hjälpmedel till trots: att det är enkelt att få hjälp av SKM:s personal är fortfarande en viktig faktor för varje medborgares möjlighet att göra rätt för sig.

Av alla svarande är det 25 procent som instämmer i detta och 10 procent som inte instämmer (diagram 23), vilket överensstämmer med föregående undersökning. Men av denna grupp är det många som inte har varit i kontakt med SKM, och svarsbortfallet är också 50 procent. Av de som uppgett att de varit i kontakt med SKM genom personligt besök de senaste 12 månaderna, är det 56 procent som instämmer i påståendet, och 12 procent som inte instämmer. Av de som varit i telefonkontakt med SKM de senaste 12 månaderna är siffrorna något sämre; det är 42 procent som instämmer, och 16 procent som inte instämmer. Det kan också nämnas att det inte är någon säkerställd skillnad mellan respondenter boende i storstad, tätort eller landsbygd.

23. Diagram Det är enkelt att få hjälp av skattemyndighetens personal, jämförelse mellan olika grupper år 2002, procent

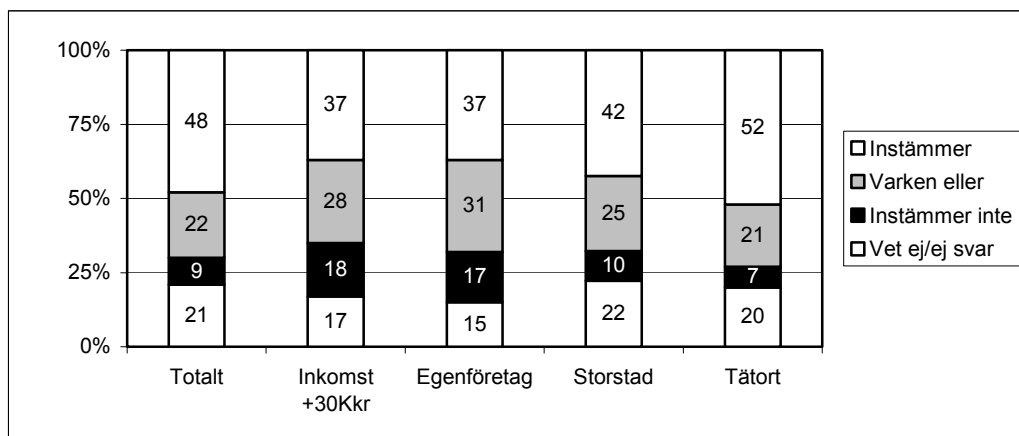

Bas: Samtliga

5.8 Sammanfattande omdöme om möjligheten att göra rätt för sig

Det är runt hälften av de svarande som instämmer i påståendet att det totalt sett är lätt att göra rätt för sig (diagram 24). Resultatet överensstämmer med föregående undersökning. Mest missnöjda med denna aspekt är höginkomsttagarna och egenföretagarna. Här syns även en skillnad mellan boende i storstad respektive tätort.

24. Diagram Totalt sett är det lätt att göra rätt för sig, jämförelse mellan olika grupper år 2002, procent

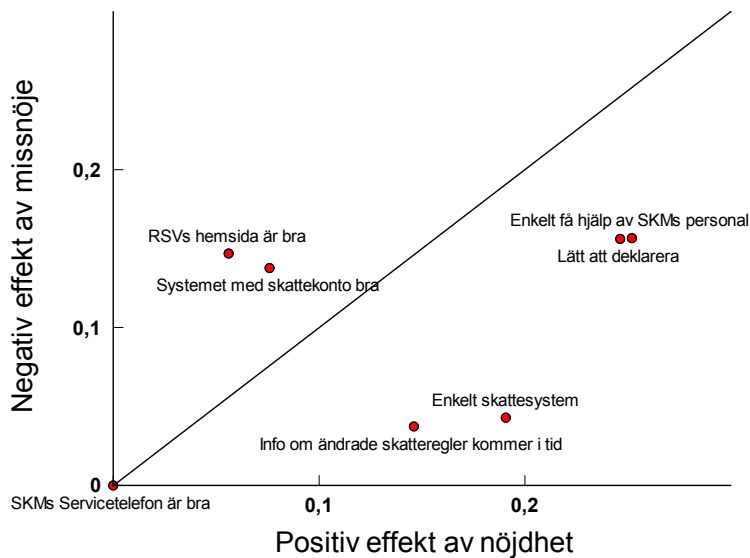

Bas: Samtliga

Vid en regressionsanalys av vilken eller vilka delområden som är av störst betydelse för hur man uppfattar det sammanfattande påståendet, är det två områden som är viktiga för nöjdheten: att det är enkelt att få

hjälp av SKM:s personal respektive att det är lätt att deklarerat. Det är svårare att analysera gruppen vad som har störst påverkan på gruppen missnöjda, eftersom fyra områden hamnar på ungefär samma värde på den stående y-axeln. Därför är det svårt att i detta avseende ge någon välgrundad bedömning av vilket eller vilka områden som man bör prioritera i förbättringsarbetet.

25. Diagram Betydelse för bedömningen av förutsättningar att göra rätt för sig, år 2002, procent

6 Om ärlighet och fusk

6.1 Inledning

Sedan några år har RSV i riksenkäten ställt frågor om de svarandes egna presumtiva skattefusk. Detta har varit inspirerat bl.a. av Riksrevisionsverkets (RRV) undersökning om svartarbete från 1998.³ Till skillnad från RRV:s undersökning, som genomfördes på ett annat sätt än riksenkäten, har det inte gett så mycket information att i RSV:s undersökningar ställa direkta frågor om eget fusk. Det var t.ex. 2 procent av de svarande som vid föregående undersökning uppgav att de gjort ett felaktigt/för stort avdrag i sin senaste självdeklaration, en siffra som kan antas vara för låg. Och metodiken med att ställa moraliskt känsliga frågor i en enkätundersökning har kända brister (oärliga svar, uppretade respondenter etc.). I årets undersökning var därför frågorna om eget fusk omformulerade till frågor *om kännedom om andras fusk*. Attityden till fusk i sig är ju fortfarande intressant att undersöka.

6.2 Orsaker till skattefusk

Likt föregående undersökning har de svarande på en femgradig skala fått ta ställning till tio presumtiva orsaker till varför det fuskas med skatten, alla alternativ har kunnat markeras samtidigt.

Årets resultat överensstämmer i stort med föregående undersökning 2001, rangordnat efter medelvärde. För de två vanligaste uppgivna orsakerna: att skatterna är för höga och att personer i framträdande ställning bryter mot samhällets normer, har instämmandegraden sjunkit jämfört med 2001, men de är fortfarande de orsaker som flest instämmer i (tabell 26).⁴

³ RRV 1998:27-29, Svart arbete 1-3

⁴ År 2001 instämde 67 procent i orsaken att skatterna är för höga, och 63 procent i orsaken att personer i framträdande ställning bryter mot samhällets normer.

26. Tabell Fråga: Varför finns det skattefusk?, Svar rangordnade efter medelvärde, år 2002, procent

Orsaken till att man fuskar med skatten för egen vinning är att:	Instämmer	Instämmer inte	Vet ej/ ej svar	Medelvärde
1. Skatterna är för höga	60	11	13	4,0
2. Personer i framträdande ställning bryter mot samhällets normer	59	9	20	4,0
3. Solidariteten med samhället är låg	49	15	14	3,6
4. Man spekulerar - man vill "testa" om ett avdrag "går igenom"	42	15	26	3,5
5. Skatterna går till "fel" saker	42	24	15	3,4
6. Sanktionerna/straffen är otillräckliga	34	17	33	3,4
7. Upptäcktsrisken är låg	33	16	30	3,4
8. Andra orsaker	9	5	79	3,4
9. Skattereglerna är krångliga	37	24	18	3,3
10. Man tror att "alla andra" fuskar	31	23	24	3,2

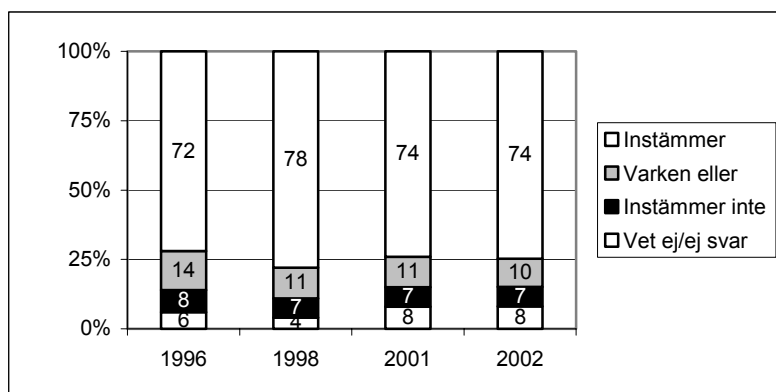
Bas: Samtliga

6.3 Ärlighet och fusk med skatt och folkbokföring

6.3.1 Viljan att betala skatt

Så länge alla eller nästan alla betalar sin skatt är det få som inte är beredda att betala skatt för egen del, och så har det varit i alla tidigare undersökningar.

27. Diagram Jag är beredd att betala min skatt så länge alla eller nästan alla gör det, jämförelse år 1996, 1998, 2001 och 2002, procent

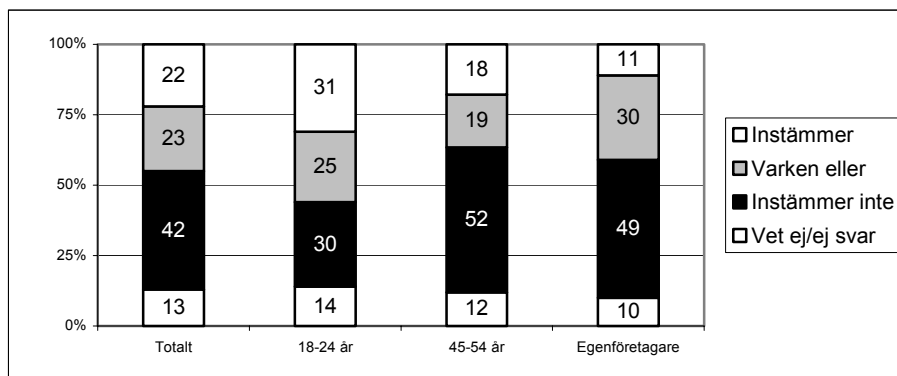

Bas: Samtliga

6.3.2 Kunskapen om och acceptansen av andras skattefusk

Skattemoraleen antas vara beroende av hur man uppfattar att andra betar sig. Detta antagande stöds bl.a. av att framträdande personer bryter mot samhällets normer rangordnas som nummer två bland orsakerna till skattefusk. Därför ställs i riksenkäten frågan om alla eller nästan alla i Sverige verkligen betalar den skatt de ska. Det är förhållandevis få som instämmer i detta, 22 procent, medan 42 procent inte instämmer (diagram 28). Respondenter i åldersgruppen 45-54 år samt egenföretagare är mest skeptiska till att alla eller nästan alla betalar den skatt de ska, medan den yngsta åldersgruppen instämmer i större utsträckning. Detta överensstämmer i stort med föregående undersöknings resultat,

28. Diagram I Sverige betalar alla eller nästan alla den skatt de ska, jämförelse mellan olika grupper år 2002, procent

Bas: Samtliga

Om vi sedan tittar på acceptansen av andras skattefusk framkommer att denna är låg, med vissa små skillnader mellan grupperna (tabell 29). Minst acceptans uppvisar svarande med eftergymnasial utbildning samt medel- och höginkomsttagare. Störst acceptans uppvisar medelålders, lågutbildade och låginkomsttagare, men de två sista gruppernas stora svarsbortfall gör deras resultat osäkert.

29. Tabell För min egen del är det OK att folk skattefuskar om de har en möjlighet till det, jämförelse mellan olika grupper, år 2002, procent

	Totalt	35-44 år	Utbildning			Månadsinkomst	
			Grundskola	Eft.gym. -3 år	Eft.gym. +3 år	-10 Kkr	20'-30 Kkr
Instämmer (5+4)	7	10+	8	5	6	10	5
Varken eller (3)	7	7	6	7	6	7	7
Instämmer inte (2+1)	74	76	67-	82+	81+	66-	82+
Vet ej/ej svar	12	7-	19+	5-	8-	18+	6-
Medelvärde	1,6	1,7	1,6	1,5	1,5	1,7	1,5

Bas: Samtliga

Särskilt intressant är ungdomars attityder till skattefusk. RSV har tidigare uppmärksammat att ungdomars attityder har "liberaliserats", åtminstone mellan 1998 och 2001 års undersökningar. Men detta har svängt tillbaka i årets undersökning (diagram 30), vilket kan vara en effekt av RSV:s kampanj till ungdomar, som bl.a. fokuserat på vad skattemedlen finansierar i samhället.

30. Tabell För min egen del är det OK att folk skattefuskar om de har en möjlighet till det, jämförelse mellan år 1998, 2001 och 2002, procent

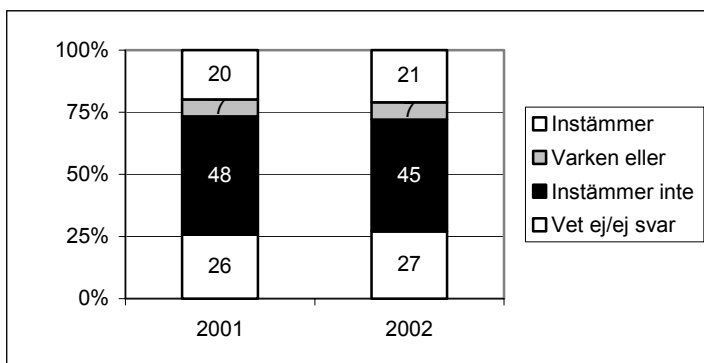
	1998		2001		2002	
	Totalt	18-24 år	Totalt	18-24 år	Totalt	18-24 år
Instämmer (5+4)	7	7	7	12+	7	7
Varken eller (3)	9	9	7	9	7	9
Instämmer inte (2+1)	78	78	76	69-	74	76
Vet ej/ej svar	6	6	10	11	12	8
Medelvärde	1,6	1,6	1,6	1,8	1,6	1,6

Bas: Samtliga

6.3.3 Kunskapen om andras skattefusk

Kunskap om andras skattefusk, eller t.o.m. en ogrundad uppfattning om att andra skattefuskar, är faktorer som påverkar skattemoralen negativt. Det är 21 procent som instämmer i att de känner någon eller några skattefuskar, medan strax under hälften inte instämmer (diagram 31). Påståendet kan nog vara svårbemött: att fuska med skatten är förmodligen ofta känsligt att diskutera, och det interna svarsbortfallet är också högt, 27 procent.

31. Diagram Jag känner personligen någon/några som skattefuskar, jämförelse år 2001 och 2002, procent

Bas: Samtliga

De som i störst utsträckning känner någon eller några som skattefuskar är män, medel- och höginkomsttagare samt egenföretagare (tabell 32).

32. Tabell Jag känner personligen någon/några som skattefuskar, jämförelse mellan olika grupper år 2002, procent

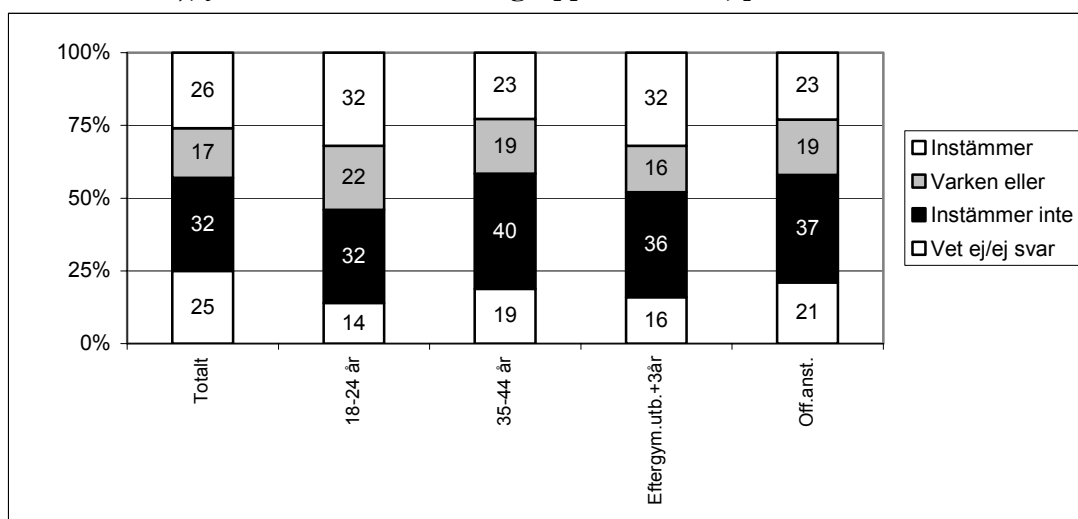
	Totalt	Män	Månadsinkomst		Egenftg.	Offent.anst.
			20-30 Kkr	+30 Kkr		
Instämmer (5+4)	21	26+	27+	31+	31+	18
Varken eller (3)	7	7	8	9	7	7
Instämmer inte (2+1)	45	41	46	46	36-	55+
Vet ej/ej svar	27	26	19-	19-	27	20-
Medelvärde	2,4	2,6+	2,6	2,8+	2,9+	2,1-

Bas: Samtliga

6.3.4 Attityden till svartarbete

RSV ställer i riksenkäten ett flertal frågor kring olika aspekter på svartarbete. Den första frågan undersöker attityden till om man är tvungen att arbeta svart för att över huvud taget få ett arbete. Det är 26 procent som instämmer i detta (diagram 31). Resultatet överensstämmer i stort med föregående undersökning. Ungdomar mellan 18-24 år samt högutbildade instämmer i större utsträckning än genomsnittet, medan offentliganställda och respondenter i åldersgruppen 35-44 år instämmer i lägre utsträckning. Skillnaderna är emellertid inte särskilt stora.

33. Diagram För att få något jobb alls är många tvungna att arbeta "svart" (mot betalning utan kvitto), jämförelse mellan olika grupper år 2002, procent

Bas: Samtliga

I förra årets undersökning av allmänhetens attityder ställdes frågor om eget svartarbete: om man hade anlitat svart arbetskraft respektive arbetat svart själv. Det var 6-8 procent som instämde i dessa

påståenden. I årets undersökning ändrades frågeställningen till att istället kretsa kring om man *känner någon* som arbetar svart respektive anlitar svart arbetskraft. Denna frågeställning är inte heller fri från problem; den lämnar t.ex. stort utrymme för ren spekulering och svaren kan inte i full utsträckning vara grundade på kunskap. Men formuleringen är ändå av värde då svaren i högre utsträckning än tidigare kan antas spegla den undersökta attityden, eftersom man inte längre beskriver sitt egna handlande. Och om allmänhetens uppfattning är att skattefusk är vanligt förekommande riskerar detta att påverka skattemoralen negativt.

Ungdomar känner i särskilt stor utsträckning någon som arbetat svart under det senaste året (tabell 34), men också privatanställda, gymnasieutbildade samt medel- och höginkomsttagare. Dessa grupper är också överrepresenterade om man ändrar frågan till att gälla om man känner någon som under det senaste året har anlitat svart arbetskraft. Anställda i offentlig sektor samt lågutbildade respektive låginkomsttagare uppger i mindre utsträckning att de känner någon som har arbetat svart respektive anlitat svart arbetskraft.

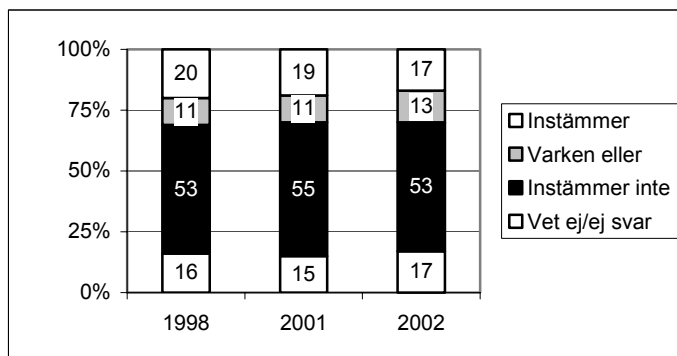
34. Tabell Jag känner någon som har arbetat "svart" under det senaste året, jämförelse mellan olika grupper år 2002, procent

	Totalt	18-24 år	Off. anst.		Priv. anst.		Utbildning		Månadsinkomst, Kkr		
			anst.	anst.	Grundskola	Gymn.	-10	20-30	+30		
Instämmer (5+4)	36	61+	36	43+	24-	44+	29-	42+	44+		
Varken eller (3)	5	4	4	5	3	5	4	6	5		
Instämmer inte (2+1)	38	23-	45+	36	41	32-	36	38	41		
Vet ej/ej svar	22	12-	15-	16-	33+	18-	31+	15-	11-		
Medelvärde	2,9	3,8+	2,8	3,1	2,6-	3,2+	2,8	3,1	3,1		

Bas: Samtliga

Vid den hypotetisk frågan om man skulle undanhålla inkomst från beskattning om möjlighet fanns, är det en majoritet som uppger att de inte skulle det (diagram 35). Och så har det varit i de tre senaste undersökningarna.

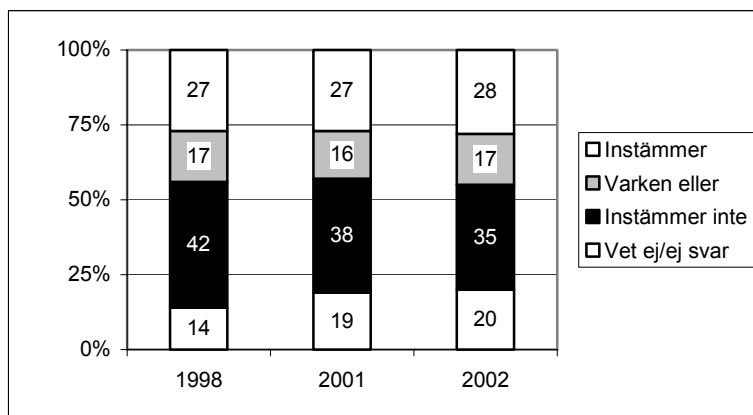
35. Diagram Om jag själv hade möjlighet skulle jag undanhålla inkomst från beskattning, jämförelse mellan år 1998, 2001 och 2002, procent

Bas: Samtliga

Frågar man om det är rimligt att man också straffar den som anlitar någon för svartarbete, är attityden förhållandevis stabil över åren (diagram 37). En svag tendens är att gruppen som inte instämmer har minskat och gruppen osäkra har ökat.

36. Det är rimligt att man också straffar den som anlitar någon för ett svartarbete, t.ex. ett jobb på sommarstugan, jämförelse mellan år 1998, 2001 och 2002, procent

Bas: Samtliga

Höginkomsttagare, storstadsboende och privatanställda tycker i något mindre utsträckning än genomsnittet att det är rimligt, men det är inte någon klar bild som framträder, i varje fall inte vid en ytlig analys.

6.3.5 Fusk med folkbokföring

De frågor som RSV ställer angående fusk med folkbokföring är svåra att besvara, och därför också svåra att tolka, bl.a. är det många som inte

har någon åsikt/inte har svarat. På frågan om man känner någon som fuskar med folkbokföringen drar svarsmonstret åt lite olika håll. Ungdomar och höginkomsttagare instämmer i större uträkning, 12 procent, än genomsnittet. De äldsta åldersgrupperna har uppgett att de inte instämmer i lägre uträkning än genomsnittet, men dessa grupper har ingen uppfattning i så stor uträkning att deras resultat är svårtolkat.

På frågan om SKM är bra på att kontrollera fusket med folkbokföring finns endast ett fåtal signifikanta avvikelser, och svarsbortfallet är mycket högt: 58 procent för hela gruppen.

6.4 Fusk som ett allvarligt samhällsproblem

Frågorna kring ärlighet och fusk avslutas med det sammanfattande påståendet: "Totalt sett är omfattningen av fusk ett allvarligt samhällsproblem". Det är 59 procent som instämmer i detta, vilket får anses vara en hög siffra (tabell 35). Även detta resultatet överensstämmer emellertid med föregående undersökning. I stort sett kan man säga att fusket bedöms allvarligare ju äldre man blir. Det kan också noteras att medelinkomsttagarna tycker att fusket är allvarligare än vad genomsnittet tycker, medan höginkomsttagarna tycker att det är mindre allvarligt än ett tvärsnitt av allmänheten.

37. Tabell Totalt sett är omfattningen av fusk ett allvarligt samhällsproblem, jämförelse mellan olika grupper år 2002, procent

	Totalt	18-24 år	55-64 år	Månadsinkomst	
				20-30 Kkr	+30 Kkr
Instämmer (5+4)	59	41-	70+	67+	61
Varken eller (3)	15	22+	4-	14	14
Instämmer inte (2+1)	10	20+	5-	10	16+
Vet ej/ej svar	16	17	20+	9-	9-
Medelvärde	4,0	3,4-	4,5	4,1	3,8

Bas: Samtliga

7 Om skattekontrollen

7.1 Inledning

Förutom frågor om ärlighet och fusk ställs även frågor om attityden till olika delar av skattekontrollen. För att motverka att allmänhetens attityder till skattefusk "försämras" i så måtto att man tror att andras skattemoral sjunker, krävs bl.a. att man uppfattar skattekontrollen som effektiv och rättvis, samt att konsekvenserna av ett presumtiv fuskande skulle bli allvarliga. Detta brukar kallas för kontrollens preventiva effekt. Just denna aspekt av kontrollen kan sägas vara riktad främst mot den stora majoriteten av allmänheten, dvs. de som inte fuskar.

Av de svarande i årets undersökning är det 15 procent som uppger att de har fått frågor från SKM de senaste två åren (tabell 38).⁵ Det är något fler än vid föregående undersökning.

38. Tabell Har du fått frågor från skattemyndigheten om din deklaration under de senaste två åren?, jämförelse mellan år 2001 och 2002, procent

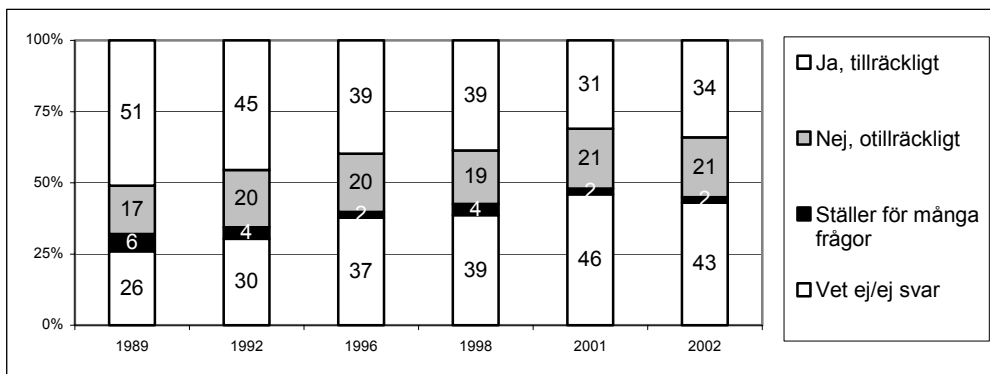
	2001	2002
Ja	13	15+
Nej	79	79
Vet ej/ej svar	9	5-

Bas: Samtliga

Det är också fler i årets undersökning som anser att SKM ställer tillräckligt med frågor för att kunna utöva en effektiv kontroll i samband med deklarationsgranskningen, men svarsbortfallet är mycket stort, över 40 procent, så det är ytterst osäkert vad de här siffrorna säger oss (diagram 39). Men vid en jämförelse över åren verkar det som att gruppen svarande som tidigare tyckte att det ställdes tillräckligt med frågor har blivit mer osäkra, eftersom gruppen som svarar nej i stort sett är oförändrad.

⁵ I 2001 års undersökning var frågan formulerad: "Kan du erinra dig om du har fått frågor från SKM om din deklaration under de senaste två åren?". Eftersom denna formulering var dubbeltydig ändrades den till årets undersökning.

39. Diagram Tror du att skattemyndigheten ställer tillräckligt med frågor till de som deklarerat för att kunna utöva effektiv kontroll i samband med deklarationsgranskningen, jämförelse mellan år 1989, 1992, 1996, 1998, 2001 och 2002, procent

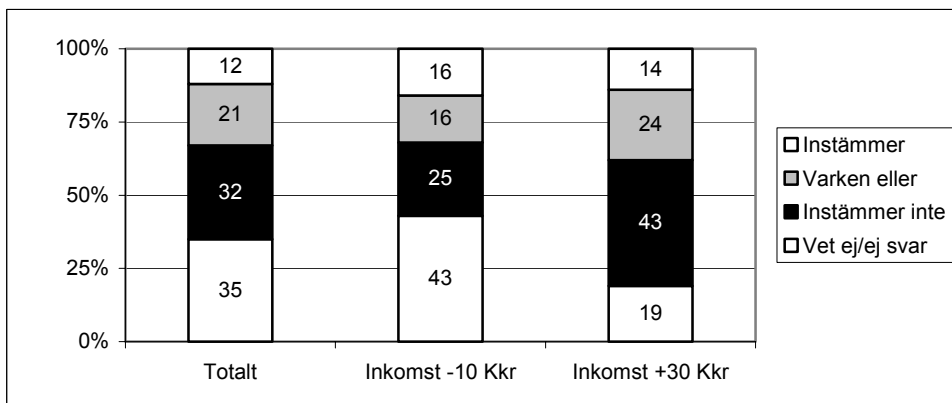

Bas: Samtliga

7.2 Skattemyndighetens bekämpning av skattefusk

Allmänheten anser inte att SKM är bra på att bekämpa skattefusk, och det har de inte tyckt i någon av de tidigare riksenkätundersökningarna heller. Låginkomsttagare instämmer i större utsträckning att SKM är bra på att bekämpa skattefusk än genomsnittet gör, men det höga svarsbortfallet gör resultatet ytterst osäkert (diagram 40). Höginkomsttagarna har oftare en uppfattning, och är mer negativa.

40. Diagram Skattemyndigheten är bra på att bekämpa skattefusket, jämförelse mellan olika grupper år 2002, procent

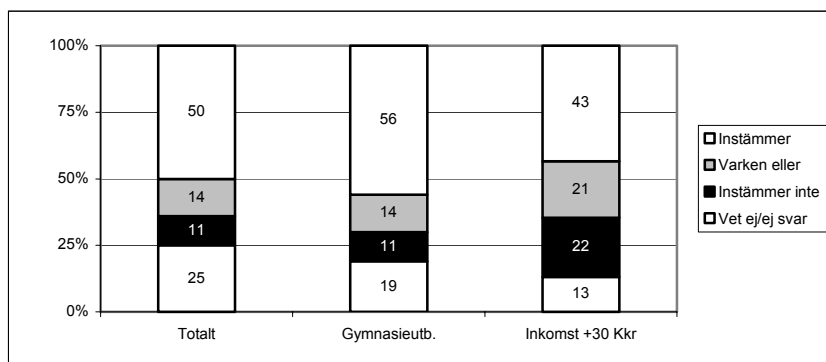

Bas: Samtliga

Det är fler som anser att SKM är bra på att kontrollera deklarerat, 32 procent, än det är som anser att SKM är bra på att bekämpa skattefusk.

Det är ännu fler, 50 procent, som uppger att det är troligt att skattemyndigheten skulle upptäcka om de skattefuskade (diagram 41). Höginkomsttagarna tillhör de som instämmer minst i påståendet, medan respondenter med gymnasieexamen som högsta utbildning, instämmer i högre utsträckning än genomsnittet.

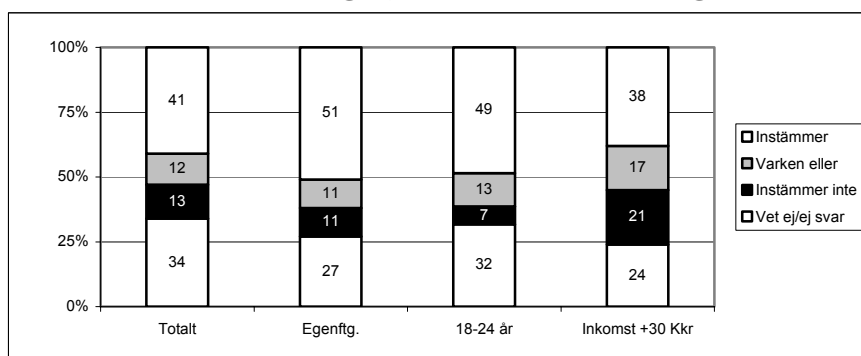
41. Diagram Det är troligt att skattemyndigheten skulle upptäcka om jag skattefuskade, jämförelse mellan olika grupper år 2002, procent

Bas: Samtliga

Förutom upptäcktsrisken är uppfattningen om konsekvenserna vid upptäckt relevanta för om skattekontrollen har en preventiv effekt. Det är 41 procent av alla respondenter som instämmer i att konsekvenserna skulle bli allvarliga om SKM skulle upptäcka ett skattefusk (diagram 42).

42. Diagram Om skattemyndigheten skulle upptäcka att jag skattefuskat blir konsekvenserna allvarliga, jämförelse mellan olika grupper år 2002, procent

Bas: Samtliga

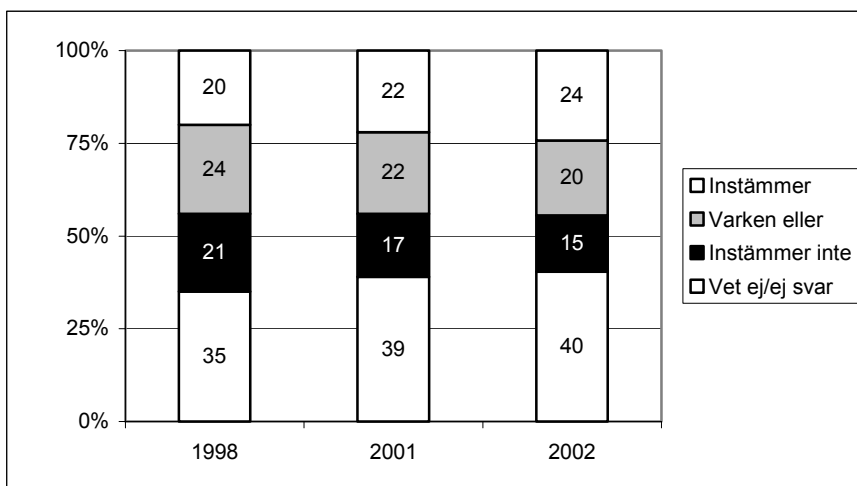
Näst sista påståendet i blocket om skattekontrollen lyder: "Under senare år har skattekontrollen blivit effektivare så att skattefusk i högre grad upptäcks". Det är 19 procent som instämmer i detta, men

svarsbortfallet är hela 53 procent. Resultaten överensstämmer med tidigare undersökningar.

7.3 Sammanfattande omdöme om skattekontrollen

Kontrollblocket avslutas med det sammanfattande påståendet: ”Totalt sett fungerar kontrollen bra”. Det är 24 procent som instämmer i att kontrollen totalt sett fungerar bra, men svarsbortfallet är 40 procent (diagram 43). Även detta resultat överensstämmer med tidigare undersökningar (avvikelserna i diagrammet är inte statistiskt säkerställda).

43. Diagram Totalt sett fungerar kontrollen bra, jämförelse år 1998, 2001 och 2002, procent

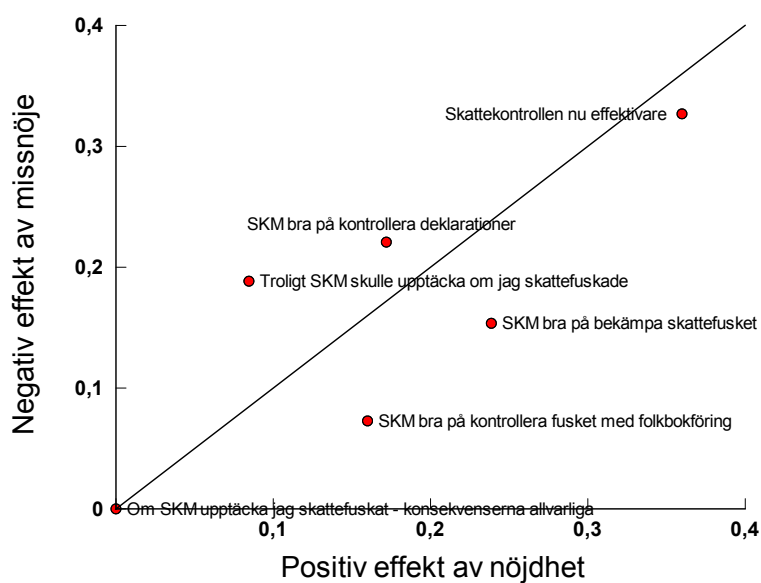

Ju högre utbildning respektive inkomst medborgarna har, desto fler tycker att skattekontrollen totalt sett fungerar sämre.

I regressionsdiagrammet nedan visas på den stående y-axeln i vilken utsträckning missnöje med en delaspekt, t.ex. SKM är bra på att bekämpa skattfusket, också skapar missnöje med den övergripande frågan (Totalt sett fungerar skattekontrollen bra). Den liggande x-axeln visar omvänt i vilken utsträckning nöjdhet med en delenskap också skapar nöjdhet med den övergripande frågan. Om ett delområde redovisas liggande på x- eller y-axeln innebär detta att resultatet inte är statistiskt säkerställt. För en mer utvecklad beskrivning av regressionsdiagrammens uppbyggnad, se NFO Infratests tekniska rapport som bilagerats denna redovisning.

Av regressionsdiagrammet nedan framgår att det mest betydelsefulla att påverka, om man vill förändra attityden hos de som är missnöjda med skattekontrollen totalt sett, är uppfattningen om att skattekontrollen inte är effektivare (diagram 44). Detta torde emellertid vara svårt för RSV att påverka. Och omvänt, om man vill att de som är nöjda med skattekontrollen totalt sett ska fortsätta vara det, är det viktigast att bibehålla denna grups attityd till att skattekontrollen nu är mer effektiv än förut.

44. Diagram Betydelsen av olika delpåståenden för det sammanfattande påståendet om skattekontrollen, år 2002

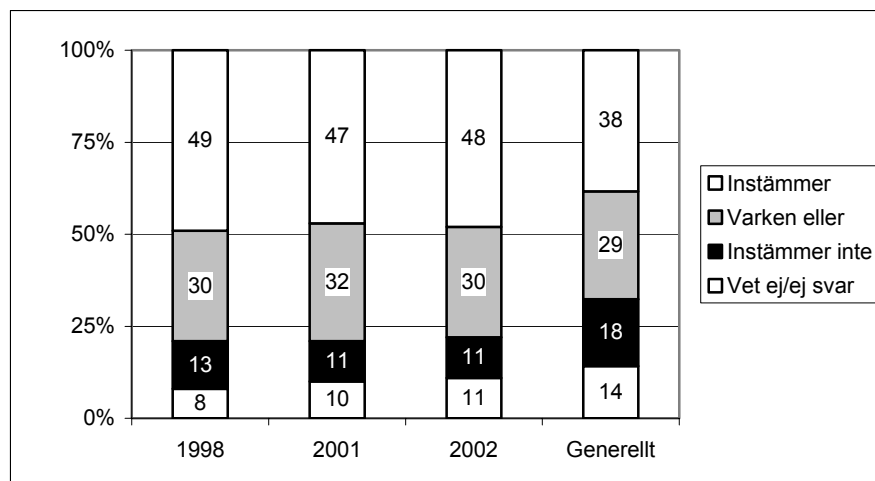

8 Förtroendet för skattemyndigheten

8.1 Drygt hälften har förtroende för skattemyndigheten

Nästan hälften av allmänheten, 48 procent, uppger att de har förtroende för SKM (diagram 45). Resultatet överensstämmer med föregående riksenkätundersökningar. För första gången i riksenkäten till allmänheten ställs frågan om man generellt sett har förtroende för myndigheter. Det är intressant att konstatera att resultatet för myndigheter i allmänhet är sämre (38 procent har förtroende) än för SKM.

45. Diagram Totalt sett har jag förtroende för skattemyndigheten, jämförelse mellan år 1998, 2001, 2002 och för myndigheter generellt 2002, procent

Bas: Samtliga

De offentligtanställda har i större utsträckning förtroende för SKM, medan privatanställda och höginkomsttagare har mindre förtroende (tabell 46).

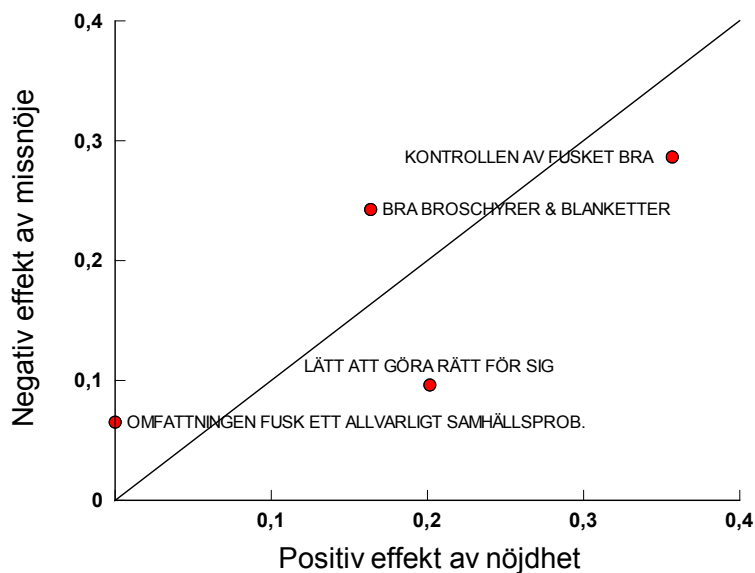
46. Tabell Totalt sett har jag förtroende för skattemyndigheten, jämförelse mellan olika grupper, år 2002, procent

	Totalt	Off.anst.	Privatanst.	Månads- ink. +30 Kkr
Instämmer (5+4)	48	57+	45	39-
Varken eller (3)	30	28	32	33
Instämmer inte (1+2)	11	6-	15+	23+
Vet ej/ej svar	11	10	8-	6-
Medelvärde	3,6	3,8+	3,4-	3,2-

Bas: Samtliga

Det viktigaste delområdet för att man ska ha förtroende för skattemyndigheten är att man uppfattar att kontrollen totalt sett fungerar bra. Och *missnöjet* med kontrollen har också störst betydelse för *bristen på förtroende* för SKM (diagram 47). Attityden till broschyrer och blanketter har näst störst betydelse för missnöjet, dvs. de som är missnöjda med dessa har också i viss utsträckning bristande förtroende för SKM (ung. 25 % på y-axeln). Däremot har en positiv attityd till broschyrer och blanketter en totalt sett liten betydelse för att man har förtroende för SKM (16 % på x-axeln).

47. Diagram Betydelsen av olika delpåståenden för förtroendet för skattemyndigheten, år 2002

Tabell- och diagramförteckning

1. Tabell De svarandes sammansättning efter olika bakgrundsvariabler, procent, ovägt.....	10
2. Tabell Sammanfattande påståenden, rangordnade efter medelvärde, år 2002, procent.....	13
3. Diagram Fråga: Är du intresserad av skattefrågor i största allmänhet?, jämförelse mellan 2001 och 2002, procent	15
4. Diagram Fråga: Vad tycker du i stort om skattesystemet, dvs. skatternas storlek och reglernas utformning? Jämförelse åren 1986-2002, procent	16
5. Tabell Fråga: Vad tycker du i stort om skattesystemet, dvs. skatternas storlek och reglernas utformning? Jämförelse mellan grupper år 2002, procent	16
6. Diagram Fråga: Vad tycker du i stort om skattemyndigheterna, dvs. tjänstemännen vid dessa myndigheter och det sätt på vilket de utför sina arbetsuppgifter?, jämförelse år 1986-2002, procent	17
7. Diagram Skattemyndigheten skickar ut broschyrer och blanketter i god tid, jämförelse 1996,1998, 2001 och 2002, procent	19
8. Diagram Skattemyndigheten skickar ut broschyrer och blanketter i god tid, jämförelse mellan olika grupper år 2002, procent	20
9. Tabell Jag har lätt att få tag i de broschyrer och blanketter jag behöver, jämförelse mellan olika grupper år 2002, procent	20
10. Diagram Skattemyndighetens broschyrer innehåller den information jag behöver, jämförelse år 1996, 1998, 2001 och 2002, procent	21
11. Tabell Skattemyndighetens broschyrer och blanketter innehåller den information jag behöver, jämförelse mellan olika grupper år 2002, procent	21
12. Diagram Skattemyndighetens broschyrer och blanketter är begripliga, jämförelse år 1996, 1998, 2001 och 2002, procent	22
13. Tabell Skattemyndighetens broschyrer och blanketter är begripliga, jämförelse mellan olika grupper år 2002, procent	23
14. Diagram Totalt sett är skattemyndighetens broschyrer och blanketter bra, jämförelse mellan år 1996, 1998, 2001 och 2002, procent	23
15. Tabell Totalt sett är skattemyndighetens broschyrer och blanketter bra, jämförelse mellan olika grupper år 2002, procent.	24
16. Diagram Betydelse för bedömning av broschyrer och blanketter, år 2002	24

17. Diagram Vi har ett enkelt skattesystem, jämförelse mellan år 1998, 2001 och 2002, procent.....	25
18. Tabell Vi har ett enkelt skattesystem, jämförelse mellan olika grupper, år 2002, procent.....	26
19. Diagram Systemet med skattekonto är bra, jämförelse år 2001 och år 2002, procent.....	26
20. Diagram Det är lätt att deklarerera, jämförelse mellan olika grupper, år 2002, procent.....	27
21. Diagram RSV:s hemsida "www.rsv.se" är bra, jämförelsemellan år 2001 och 2002, procent.....	27
22. Diagram Skattemyndighetens servicetelefon "020-567 000" är bra, jämförelse mellan år 2001 och 2002, procent.....	28
23. Diagram Det är enkelt att få hjälp av skattemyndighetens personal, jämförelse mellan olika grupper år 2002, procent	29
24. Diagram Totalt sett är det lätt att göra rätt för sig, jämförelse mellan olika grupper år 2002, procent	29
25. Diagram Betydelse för bedömningen av förutsättningar att göra rätt för sig, år 2002, procent.....	30
26. Tabell Fråga: Varför finns det skattefusk?, Svar rangordnade efter medelvärde, år 2002, procent.....	32
27. Diagram Jag är beredd att betala min skatt så länge alla eller nästan alla gör det, jämförelse år 1996, 1998, 2001 och 2002, procent	32
28. Diagram I Sverige betalar alla eller nästan alla den skatt de ska, jämförelse mellan olika grupper år 2002, procent	33
29. Tabell För min egen del är det OK att folk skattefuskar om de har en möjlighet till det, jämförelse mellan olika grupper, år 2002, procent	33
30. Tabell För min egen del är det OK att folk skattefuskar om de har en möjlighet till det, jämförelse mellan år 1998, 2001 och 2002, procent	34
31. Diagram Jag känner personligen någon/några som skattefuskar, jämförelse år 2001 och 2002, procent.....	34
32. Tabell Jag känner personligen någon/några som skattefuskar, jämförelse mellan olika grupper år 2002, procent	35
33. Diagram För att få något jobb alls är många tvungna att arbeta "svart" (mot betalning utan kvitto), jämförelse mellan olika grupper år 2002, procent.....	35
34. Tabell Jag känner någon som har arbetat "svart" under det senaste året, jämförelse mellan olika grupper år 2002, procent.....	36

35. Diagram Om jag själv hade möjlighet skulle jag undanhålla inkomst från beskattning, jämförelse mellan år 1998, 2001 och 2002, procent	37
36. Det är rimligt att man också straffar den som anlitar någon för ett svartarbete, t.ex. ett jobb på sommarstugan, jämförelse mellan år 1998, 2001 och 2002, procent	37
37. Tabell Totalt sett är omfattningen av fusk ett allvarligt samhällsproblem, jämförelse mellan olika grupper år 2002, procent	38
38. Tabell Har du fått frågor från skattemyndigheten om din deklaration under de senaste två åren?, jämförelse mellan år 2001 och 2002, procent	39
39. Diagram Tror du att skattemyndigheten ställer tillräckligt med frågor till de som deklarerat för att kunna utöva effektiv kontroll i samband med deklarationsgranskningen, jämförelse mellan år 1989, 1992, 1996, 1998, 2001 och 2002, procent	40
40. Diagram Skattemyndigheten är bra på att bekämpa skattefusket, jämförelse mellan olika grupper år 2002, procent	40
41. Diagram Det är troligt att skattemyndigheten skulle upptäcka om jag skattefuskade, jämförelse mellan olika grupper år 2002, procent	41
42. Diagram Om skattemyndigheten skulle upptäcka att jag skattefuskat blir konsekvenserna allvarliga, jämförelse mellan olika grupper år 2002, procent	41
43. Diagram Totalt sett fungerar kontrollen bra, jämförelse år 1998, 2001 och 2002, procent	42
44. Diagram Betydelsen av olika delpåståenden för det sammanfattande påståendet om skattekontrollen, år 2002	43
45. Diagram Totalt sett har jag förtroende för skattemyndigheten, jämförelse mellan år 1998, 2001, 2002 och för myndigheter generellt 2002, procent	45
46. Tabell Totalt sett har jag förtroende för skattemyndigheten, jämförelse mellan olika grupper, år 2002, procent	45
47. Diagram Betydelsen av olika delpåståenden för förtroendet för skattemyndigheten, år 2002	46